

ВІСНИК [159.9:343.123.12](477)

Павло Миколайович Мітруків,

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності

та розкриття злочинів факультету № 2

Київського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2752-6873>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ АДАПТАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДО РОБОТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Людина постійно перебуває під різноманітним роду впливів соціального і природного середовища, до яких вона повинна адаптуватися. Успішна адаптація дозволяє людині зберігати життєздатність і працездатність, реалізовувати свої потенційні можливості, відчувати благополуччя. В особистості, її особливостях лежать основні причини погіршення, різких змін психічного стану і в ній же знаходиться потенціал подолання труднощів та адаптації внутрішнього світу особистості [1, с. 145–146].

В останні роки значно зріс інтерес до питань, пов'язаних з успішною адаптацією співробітників в умовах професійного стресу. З повною підставою до категорії осіб, які найбільш схильні до професійного стресу, можна віднести співробітників правоохоронних органів [2, с. 6].

За результатами досліджень англійських вчених, професія поліцейського за своєю стресогенністю посідає друге місце після професії шахтаря у переліку 35 найбільш типових спеціальностей і оцінюється у 7,7 бала за 10-бальною шкалою. Для порівняння: стресогенність роботи пожежника оцінюється у 6,3 бала, службовця відділу кадрів – у 6 балів, військовослужбовця – у 4,7 бала [3, с. 318].

Недостатній розвиток адаптивних здібностей до стресу, не вміння регулювати свій психічний і психофізіологічний стан може стати джерелом серйозних негативних наслідків як для оперативного-розшукової діяльності, так і для психічного та фізичного здоров'я співробітника. Крім цього, професійний стрес пролонгованої дії може привести до професійної деформації особистості і високотекучесті кадрів з підрозділу [2, с. 7].

Саме тому вивчення окремих аспектів вирішення проблем адаптації працівників оперативних підрозділів до роботи в сучасних умовах має дуже важливе значення.

Серед сучасних науковців окремі аспекти вирішення проблем адаптації працівників оперативних підрозділів до роботи в сучасних умовах частково досліджено у працях О. М. Бандурки [3], В. І. Барка [4], С. П. Бочарової [5], О. В. Землянської [1], В. І. Розова [2], О. В. Тімченка [6] та ін., але, на наш погляд, в їх роботах є деякі прогалини, вивченню яких будуть присвячені тези.

Окрім небезпеки для життя, незадовільних умов праці, високого ступеня ризику, відповідальності, втомленості, існує безліч інших проблем адаптації працівників оперативних підрозділів до роботи в сучасних умовах. Так, наприклад, професійно-психологічна підготовка особового складу оперативних підрозділів та й у цілому Національної поліції України (далі – НПУ) знаходиться на досить низькому рівні, а той склад психологів (лікарів, фахівців та ін. працівників), що здійснює психологічне забезпечення діяльності поліції, не відповідає умовам сьогодення. Практика свідчить про те, що на один міськрайліно-орган працює один психолог і той у більшості свого часу займається питаннями кадрового забезпечення. Однак один психолог не в змозі забезпечити психологічний клімат та якісно надати допомогу цілому підрозділу, не кажучи вже про швидке та повне обслуговування всього міськрайліно-органу одним фахівцем-психологом. Саме тому і відсутня на практиці належна професійно-психологічна допомога працівникам оперативних підрозділів НПУ. Тобто маємо такі проблеми, як відсутність в Національній поліції України необхідної кількості психологів та низький рівень організації професійно-психологічного забезпечення оперативних підрозділів. Це, в свою чергу, негативно відображається

на особовому складі, оскільки необізнаність оперативного працівника щодо дій в умовах професійного стресу, виходу з нього і управління ним не забезпечує належної адаптації до умов праці, що виникли на практиці, а також не вирішення вказаних проблем викликає безліч інших негативних наслідків: пияцтво, сімейні проблеми, скандали з оточуючими, а також інші нервові та фізичні розлади.

Вирішити окреслені вище проблеми можна двома шляхами: по-перше, це проведення фахівцями-психологами систематичних занять та навчань з особовим складом щодо підвищення рівня професійно-психологічної підготовки тощо; по-друге, забезпечити кожен міськрайлінорган необхідною кількістю психологів на підрозділ. Наприклад, у кожному міськрайліноргані, за можливості, створити службу (відділ, організацію) із висококваліфікованих фахівців-психологів чи залучати цих осіб з інших організацій на підставі укладення договорів тощо.

Наразі психологічні або психосоціальні служби працюють у поліціях усіх розвинутих країн. У Германії перед такою службою стоять наступні завдання: профілактика суїцидів; допомога службовцям у разі стресових ситуацій, при виникненні депресії, страхів; консультування службовців, коучинг для керівників, проведення лекцій, семінарів і тренінгів. У поліції Баварії існує інститут службовців на громадських засадах, вони виконують роль консультантів. У деяких землях Германії створені також Центральні психологічні служби поліції. Її завдання багато в чому спрямовані на збереження психологічного здоров'я і полягають в організаційному розвитку поліції та роботі з персоналом; підтримці оперативної роботи; консультуванні і профілактиці постстресових розладів, співпраці з клініками, психотерапевтами [4, с. 36].

Поряд із цим слід виокремити ще одну не менш важливу проблему адаптації працівників оперативних підрозділів до роботи в сучасних умовах – низьке матеріально-технічне забезпечення. Зокрема, це відсутність належних пільг, пенсій та у цілому соціального забезпечення, а також недостатнє забезпечення сучасною технікою (комп'ютери, ноутбуки, принтери, картриджі тощо), канцелярськими приладами (папір, ручки, лінійки тощо). З психологічної точки зору це дуже негативно позначається як на психіці, так і в цілому на роботі практичних працівників Національної

поліції України. Але головною проблемою серед практичних працівників є дуже низька заробітна плата по відношенню до сучасних цін і т. п. Коли заробітної плати не вистачає для забезпечення нормальної життєдіяльності та праці, практичним працівникам безвихідно доводиться адаптуватися до цих умов. Тобто неможливо задовольнити свої потреби в повній мірі. На наш погляд, у зв'язку з тим, що головною мотивацією роботи для практичних працівників оперативних підрозділів залишається гідна заробітна плата, то вона залишатиметься і однією із важливих складових адаптації.

Для вирішення цієї проблеми слід надати практичним підрозділам НПУ відповідне матеріально-технічне забезпечення, що дозволить підвищити соціальну, моральну та психологічну захищеність працівників міськрайлінорганів, полегшить адаптацію та створить умови для виконання службових обов'язків.

При врегулюванні цього питання також слід враховувати передовий досвід інших країн – США, Німеччини, Франції тощо.

Таким чином, можемо дійти висновку, що вирішення вищевказаних проблем забезпечить сприятливі умови адаптації працівників оперативних підрозділів до роботи в сучасних умовах.

Список бібліографічних посилань

1. Землянська О. В. Судово-психологічна експертиза: навч. посіб. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2012. 300 с.
2. Розов В. И. Управление стрессом в оперативно-розыскной деятельности. Киев: КНТ, 2006. 268 с.
3. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність: підручник. Ч. 1. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 336 с.
4. Барко В. І. Досвід забезпечення психологічного здоров'я поліцейських у зарубіжних країнах // Психологічна допомога особам, які беруть участь в антитерористичній операції: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 30 берез. 2016 р.): у 2 ч. Ч. 2/редкол.: В. В. Черней, М. В. Костицький, О. І. Кудерміна та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 34–37.
5. Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. Юридическая психология: учебник. Харьков: Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2002. 640 с.
6. Тимченко О. В. Професійний стрес працівників органів внутрішніх справ України (концептуалізація, прогнозування, діагностика та корекція): автореф. дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.06. Харків, 2003. 35 с.

Одержано 25.04.2017

